

Akaa

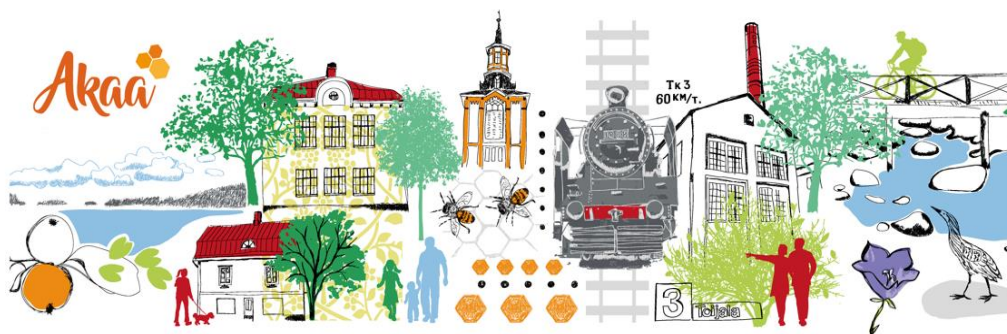
Kasvun keskiössä

Laaja hyvinvointikertomus

2021-2024

Kertomus vuosilta 2017–2020

Suunnitelma vuosille 2021-2024

Kaupungin johtoryhmä 4.5.2022

Kaupunginhallitus 6.6.2022

Kaupunginvaltuusto 15.6.2022

Sisällys

OSA 1	4
VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017-2020	4
1 Hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen Akaan kaupungilla	4
1.1 Akaan hyvinvoinnin –ja terveyden edistämisen rakenteet	5
1.2 Laajan hyvinvointikertomus- suunnitelman 2021-2024 valmisteluprosessi	6
2 Akaan väestön rakenne, talous ja elinvoima	7
3 Akaalaisten hyvinvointi ja sen edistämiseksi tehdyt toimenpiteet vuosina 2017-2020	10
3.1 Akaalaisten lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointi.....	10
3.1.1 Koettu terveys, kouluruokailu, päihteet ja liikunta	10
3.1.2 Tehdyt toimenpiteet	12
3.2. Akaalaisten ikäihmisten hyvinvointi	16
3.2.1 Tehdyt toimenpiteet	16
3.3 Kaikkien ikäryhmien hyvinvointi ja terveyden edistäminen	19
3.3.1 Sairastavuus.....	19
3.3.2 Terveellisten elintapojen ja turvallisuuden edistäminen	21
3.3.3 Päihteettömyyteen ja savuttomuuteen tukeminen	21
4 Johtopäätökset	22
OSA 2	25
LAAJA HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUSILLE 2021-2024.....	25
5 Hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021-2024	25
5.1 Kaupungin strategia hyvinvointisuunnitelman taustalla	25
5.2 Hyvinvointisuunnitelma 2021-2024.....	27
5.2.1 Elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia.....	27
5.2.2 Osallisuus ja vaikuttaminen	29
5.2.3 Turvallinen elinympäristö	31
5.2.4 Vaikuttavat palvelut.....	32
OSA 3	34

VALTUUSTOKÄSITTELY.....	34
6 Laajan hyvinvointikertomuksen laatijat ja hyväksyminen.....	34
LÄHTEET.....	36
LIITE 1. Indikaattorit.....	37

Kuvaluettelo:

Kuva 1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet	6
Kuva 2. Akaan ikärakenne ja toimirakenne (Kuntakortti).....	8
Kuva 3. Akaan väestö ja huoltosuhde (tilastokeskus.fi) vuosien 2017, 2018 ja 2019 aikana	8
Kuva 4. Työttömien osuus työvoimasta vuosien 2015-2022 aikana (Kuntakortti).....	9
Kuva 5. MOVE-testien tulokset 2018-2019.....	12
Kuva 6. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteet 2017-2020	15
Kuva 7. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet ikäihmisille	18
Kuva 8. THL:n sairastavuusindeksi (thl.fi ja Kuntakortti)	19
Kuva 9. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 2018- 2020.....	20
Kuva 10. Perustoimeentulotuen saajat ja saajien osuus Akaassa, Pirkanmaalla ja koko Suomessa 2021-2022 (Kuntakortti)	20
Kuva 11. TEA-viisarin osoittama terveyden edistämisen aktiivisuus.....	23
Kuva 12. HYTE-kerroin (thl.fi)	24
Kuva 13. Akaan kaupungin strategia VIKSU AKAA 2018-2025.....	25
Kuva 14. Akaan hyvinvointisuunnitelman painopisteet 2021-2024	27
Kuva 15. Elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia	29
Kuva 16. Osallisuuden ja vaikuttamisen tavoitteet	30
Kuva 17. Tavoitteet turvallisen elinympäristön kehittämiseksi.....	32
Kuva 18. Vaikuttavat palvelut.....	34

OSA 1

VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017-2020

1 Hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen Akaan kaupungilla

Kaupungilla on kuntalakiin (410/2015) perustuva velvollisuus edistää asukkaiden hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa. Lisäksi Terveydenhuoltolaki (1326/2010) velvoittaa kuntia seuraamaan väestön terveyttä ja hyvinvointia sekä niiden edistämiseksi tehtyjä toimenpiteitä. Hyvinvoinnin- ja terveyden edistämiseksi tehdyistä toimenpiteistä tulee kuntien raportoida valtuustolle vuosittain. Vuosittaisen raportin lisäksi valtuustolle on valtuustokausittain laadittava laaja hyvinvointikertomus.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä on kyse hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisesta. Valtioneuvosto hyväksyi kesäkuussa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen periaatepäätöksen, joka on perusta toimenpiteille, joilla suomalaisen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden eriarvoisuus vähenee vuoteen 2030 mennessä (Sosiaali- ja Terveysministeriö 2020).

Tämä Akaan kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2021-2024 koostuu kahdesta eri osasta: kertomusosasta ja suunnitelmaosasta. Aikaisemmassa valtuustokaudelle 2017-2020 tehdyssä laajassa hyvinvointikertomuksen suunnitelmassa oli määritelty painopisteet ja tavoitteet vuosille 2017-2020. Tässä valtuustokauden 2021 -2024 laajan hyvinvointikertomuksen kertomusosassa raportoidaan ja arvioidaan kuluneen edellisen valtuustokauden 2017-2020 Akaan väestön hyvinvointiin vaikuttaneita tekijöitä sekä kaupungin toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kertomusosassa on yhdistetty valtakunnallinen ja alueellinen tilannekuva Akaan tilannekuvaan, jotta lukijoille muodostuisi mahdollisimman kattava näkemys terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tilasta sekä valtakunnallisesti että paikallisesti.

Kertomusosan hyvinvoinnin tilan tietoperustana, indikaattoreina (tunnuslukuina) on käytetty osittain samoja indikaattoreita kuin Pirkanmaan alueellisessa hyvinvointikertomus- ja suunnitelmassa. Pirkanmaan alueellisessa hyvinvointikertomus- ja suunnitelmassa on jo otettu huomioon kaikkien pirkanmaalaisten kuntien keskeisimmät indikaattorit. Indikaattoreiden taustalla ovat Sotkanetin sekä THL:n indikaattori- ja tilastotiedot. Lisäksi paikallista tietoa on kerätty THL:n TEAVIisarista (terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä) sekä Akaan Kuntakortista. Indikaattoreiden avulla saatu tieto on ryhmitelty kolmeen eri ryhmään: lapset, nuoret ja lapsiperheet, ikäihmiset ja kaikki ikäryhmät. Eniten kuntakohtaista indikaattoritietoa oli saatavissa lasten ja nuorten ikäryhmässä. Tältä ikäryhmältä kootaan säännöllisesti tietoa esimerkiksi kouluterveyskyselyssä. Työikäisten indikaattoritietoa on saatavissa vain lähinnä suurimmissa kaupungeissa. Jos kuntakohtaista indikaattoritietoa ei ollut saatavissa, tietopohjassa käytettiin alueellista indikaattorien pohjalta määriteltyä tietopohjaa. Indikaattorien vertailussa apuna käytettiin myös hyvinvointikertomus. fi –sähköistä työkalua ja THL:n minimitietosisältöä. Kooste käytetyistä indikaattoreista on tämän asiakirjan lopussa (liite 1).

Akaan kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2021-2024

Suunnitelmaosa sisältää suunnitelman siitä, miten kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistetään valtuustokauden 2021-2024 aikana. Akaan kaupungin laajan hyvinvointikertomuksen suunnitelma osuus perustuu alueelliseen Pirkanmaan hyvinvointikertomus- ja suunnitelmaan ja sen painopisteisiin vuosille 2021-2024 sekä siihen paikalliseen tilannekuvaan, mikä indikaattoritiedon perusteella esitettiin kertomusosassa. Suunnitelman taustalla vaikuttavat Akaan kaupungin strategia, talousarvio- ja taloussuunnitelma, strategian toimenpideohjelmat sekä muut hyvinvoinnin- ja terveyden edistämiseen liittyvät ohjelmat ja suunnitelmat.

Akaan laajan hyvinvointisuunnitelman 2021-2024 taustalla oleva Pirkanmaan alueellinen laaja hyvinvointikertomus- ja suunnitelma on laadittu yhdessä kuntien, erikoissairaanhoidon ja muiden pirkanmaalaisten hyvinvoinnin – ja terveyden edistämisen toimijoiden kanssa. Lisäksi asiakirjan valmistelussa on otettu huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus ja Pirkanmaan (PirSOTE) – uudistus. Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus- suunnitelman toimeenpano käynnistyi 1.7.2021. Sote-uudistuksen jälkeen 1.1.2023 kunnat eivät enää vastaa sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta, mutta sekä kunnilla että myös hyvinvointialueella on vastuu alueensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.

1.1 Akaan hyvinvoinnin –ja terveyden edistämisen rakenteet

Akaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen poikkihallinnollinen ryhmä perustettiin vuonna 2018. Poikkihallinnollinen ryhmä koostuu jokaisen toimielimen edustajista ja jäseniä on yhteensä 10. Ryhmän koollekutsujana ja sihteerinä toimii osa-aikainen hyvinvointikoordinaattori. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ryhmä kokoontuu kuukausittain (pois lukien heinäkuu). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmänä toimii kaupungin johtoryhmä. Kaupungin johtoryhmä vastaa kaupungin strategian pohjalta hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen toteutumisesta sekä linjaa ja johtaa kaupungissa tehtyä hyvinvointityötä. Hyvinvoinnin –ja terveyden edistämisen työryhmä vastaa hyvinvoinnin- ja terveyden painopisteiden koordinoinnista sekä vuosittaisesta ja valtuustokausittain päätöksentekijöille ja kuntalaisille tehtävästä raportoinnista. Hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen ryhmän jäsenet seuraavat yhdessä oman toimialansa johtoryhmän kanssa hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen painopisteiden toteutusta ja vastaavat painopisteiden tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuksesta toiminnan ja talouden suunnittelussa. Alla olevassa kuvassa (kuva 1) on tarkemmin esitetty eri tahojen tehtävät.

HYTE-työryhmä	Kaupungin toimielinten johtoryhmät	Hyvinvointikoordinaattori	Kaupungin johtoryhmä
<ul style="list-style-type: none"> • HYTE- työryhmä koordinoi terveyden- ja hyvinvoinnin valtuustokausittain ja vuosittain tehtävän raportoinnin valmistelua • HYTE- ryhmä koordinoi terveyden- ja hyvinvoinnin painopisteiden tavoitteiden ja toimenpiteiden suunnittelua ja suunnitelman raportointia vuosittain päättäjille ja kuntalaisille • Ryhmän jäsenet jalkauttavat HYTE-tyon painopisteiden toteuttamisen omille toimialoilleen ja tuottavat tietoa HYTE-työn seurannasta ja arvioinnista koko HYTE-ryhmälle 	<ul style="list-style-type: none"> • Vastaavat ja seuraavat hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen painopisteiden toteutumista omalla toimialallaan • Vastaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteiden huomioimisesta myös talouden toiminnan suunnittelussa ja seurannassa 	<ul style="list-style-type: none"> • Koordinoi ja valmistelee hyvinvointikertomuksen- ja suunnitelman laadintaa yhdessä HYTE-ryhmän kanssa • Toimii HYTE-ryhmän puheenjohtajana ja sihteerinä ja koordinoi poikkihallinnollisesta hyvinvointityötä yhdessä HYTE-ryhmän kanssa • Huolehtii hyvinvointityön viestinnästä alueen ja kunnan välillä ja seuraa sekä edistää hyvinvointityön yhteensovittamista palvelutuotannossa ja päätöksenteossa • Osallistuu tarvittaessa asiantuntijana kaupungin johtoryhmän, hallituksen, lautakuntien kokouksiin • Osallistuu hyvinvointikoordinaattoreiden alueelliseen verkostotyöhön 	<ul style="list-style-type: none"> • Vastaa kokonaisuudessaan kaupungissa tehtävästä hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen työstä ja raportoinnista kaupunkistrategian mukaisesti • Seuraa ja ennakoii toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia ja linjaa kaupungissa tehtävää hyvinvoinnin - ja terveyden esittämisen työtä hyvinvointikertomuksen painopisteiden mukaisesti

Kuva 1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet

1.2 Laajan hyvinvointikertomus- suunnitelman 2021-2024 valmisteluprosessi

Akaan laajan hyvinvointikertomuksen ja suunnitelman valmistelutyö alkoi vuonna 2020 yhdessä kaupungin hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen (HYTE-ryhmän kanssa) heti sen jälkeen, kun alueelliset painopisteet oli määritelty. Uuden laajan hyvinvointikertomus-suunnitelman alkuvaiheessa käytiin yhteistä keskustelua valtuustokauden 2017-2020 aikana toteutuneista toimenpiteistä sekä ajatuksia ja ideoita uuden laajan hyvinvointikertomuksen painopisteiksi ja tavoitteiksi. Lisäksi Akaan laajan hyvinvointikertomuksen HYTE-ryhmän edustajat kävivät keskustelua omilla toimialoillaan hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen tavoitteista ja toimenpiteistä. Suunnittelun taustalla vaikuttavat Akaan kaupungin strategia, toimialaohjelmat sekä erilliset muut strategiat ja toimenpidesuosituksset. Suunnittelussa on pyritty ottamaan huomioon hyvinvointityön vaikutukset talouden ja toiminnan suunnitteluun. Akaan laaja hyvinvointikertomus- ja suunnitelma käsitellään kaupungin johtoryhmässä ja hallituksessa sekä kaupunginvaltuustossa, jonka jälkeen hyvinvointikertomus- ja suunnitelma menee tiedoksi lautakunnille ja neuvostoille.

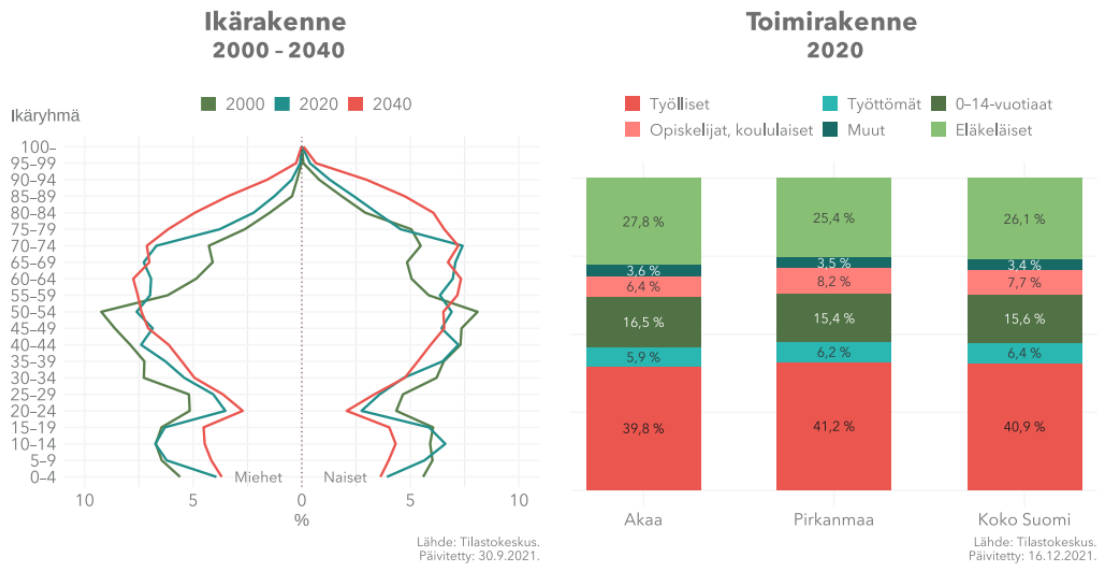
2 Akaan väestön rakenne, talous ja elinvoima

Akaalaisia on vuonna 2022 (ennakkotieto) 16459 henkilöä. Luonnollinen väestönlisäys on -8 henkilöä. Akaalaiset ovat keskimäärin 44,2 vuotiaita. Vieraskielisiä 2,4% (Pirkanmaalla 5,1%). Taajama-aste 87,9% (88,7% koko Pirkanmaalla). Perheitä Akaassa on 4527. Asutokunnista eniten on 1 henkilön asutokuntia (40%) ja toiseksi eniten kahden henkilön asutokuntia (33%). Yhden henkilön asutokuntien määrä nousi vuosien 2018-2020 aikana, mutta Akaassa yhden henkilön asutokuntia on kuitenkin vähemmän kuin Pirkanmaalla (46%) tai koko maassa (45%). Akaassa on 887 kesämökkiä. (Tilastokeskus.fi)

Oheisissa kuvissa (kuva 2) väestön ikärakenne ja toimirakenne kuvaavat akaalaisten ikäjakautuman kehitys vuosien vuodesta 2000 lähtien ennakoiden vuoteen 2040 saakka ja toimirakennetta suhteessa koko Pirkanmaahan ja koko Suomeen. Ennusteen mukaan Akaan väkiluku laskee 1354 henkilöllä vuoteen 2040 mennessä. Vuonna 2020 Akaasta muutettiin eniten muualle Pirkanmaalle. Nettomuutossa suurin voitto tuli Urjalasta ja suurin nettotappio Lempäälään. Muualle kuin Pirkanmaalle Akaasta muutettiin eniten Uudellemaalle ja vähiten Kanta-Hämeeseen. Suurin muuttovoitto (37) oli 25-29 vuotiaista ja muuttotappio 15-19 vuotiaista (53 henkilöä) (Akaan kuntakortti).

Oheisen toimirakennekuvan mukaisesti (kuva 2) opiskelijoita ja koululaisia Akaassa on vähemmän kuin keskimäärin muualla Pirkanmaalla tai koko Suomessa. Kuntakortin tiedon mukaan vain perusasteen suorittaneita Akaassa vuonna 2020 oli 28,9% väestöstä (Pirkanmaalla 23,4%) ja korkea-asteen suorittaneita yli 15-vuotiaita 25,4 % (tilastokeskus.fi). Akaassa asuu keskimäärin pienituloisempia asukkaita (11%) kuin muualla Pirkanmaalla (13 %) tai koko maassa (12,5%). Eläkeläisiä Akaassa on enemmän kuin keskimäärin Pirkanmaalla muuten. Täyttä kansaneläkettä saavien, 65-vuotta täyttäneiden määrä Akaassa on 1,9% vastaavan ikäisestä väestöstä, kun taas Pirkanmaalla luku on 1,5% ja koko maassa 1,8%

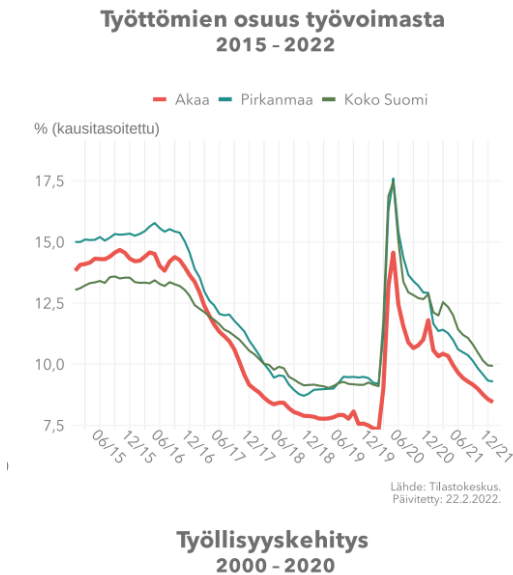
Kuva 2. Akaan ikärakenne ja toimirakenne (Kuntakortti)

Seuraavassa Tilastokeskuksen tilastossa (kuva 3) on nähtävissä tarkemmin eriteltyä akaalainen väestö ikäryhmittäin vuosien 2017, 2018 ja 2019 aikana. Demografinen huoltosuhde ilmaisee miten monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttäneitä on sataa 15-64-vuotiasta työkäistä kohden. Mitä enemmän on lapsia ja eläkeläisiä sitä korkeampi huoltosuhde on. Akaassa demografinen huoltosuhde on vuonna 2019 68,7. Vuodesta 2009 väestöllinen huoltosuhde on kasvanut vähitellen. Alueelliset erot huoltosuhteessa ovat suuria, esimerkiksi Tampereella huoltosuhde 47 ja Kuhmoisissa 103). Akaassa on 0-14 vuotiaita on enemmän kuin keskimäärin Pirkanmaalla tai koko Suomessa, tosin niiden määrä on vuosien 2017-2019 vähitellen laskenut (kts. kuva 3).

Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä, %	18,0	17,7	17,2
15-64 -vuotiaat	10 029	9 867	9 765
15-64 -vuotiaiden osuus väestöstä, %	59,8	59,4	59,3
Yli 64-vuotiaat	3 728	3 796	3 871
Yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä, %	22,2	22,9	23,5
Alle 15- ja yli 64 -vuotiaat	6 740	6 744	6 710
Alle 15- ja yli 64-vuotiaat, %	40,2	40,6	40,7
Demografinen huoltosuhde	67,2	68,3	68,7

Kuva 3. Akaan väestö ja huoltosuhde (tilastokeskus.fi) vuosien 2017, 2018 ja 2019 aikana

Työttömien määrä kuvan 4 mukaisesti Akaassa noudattaa Pirkanmaan ja muun Suomen vastaavia lukuja vuoden 2020 tilanteessa. Työttömiä Akaassa on vähemmän kuin koko Suomessa, mutta samassa linjassa Pirkanmaan muiden kuntien kanssa. Akaan työpaikkaomavaraisuus vuonna 2019 oli 70,4%. Kuvan 3 mukaisesti voidaan havaita, että työttömien osuuden kehittyminen on noudattanut saamaa linjaa kuin koko Suomessa. Vuoden 2020 ”piikki” työttömyyden lisääntymisessä on selitettävissä Covid 19- pandemiolla ja sen mukanaan tuomalla työttömyydellä. Työvoiman määrä Akaassa on 6960 henkilöä eli 41,9% väestöstä (Tilastokeskus.fi).

Kuva 4. Työttömien osuus työvoimasta vuosien 2015-2022 aikana (Kuntakortti)

Akaan verotulot olivat vuonna 2020 64,2 miljoonaa euroa. Verotulot kasvoivat vuosien 2018-2020 aikana ja verotuloissa oli kasvua 1,8% kun verrataan vuosia 2019 ja 2020. Lainakanta asukasta kohden oli 3200 euroa (Suomen 147. pienin) ja kunnallisveroaste 22%. Akaan saamat valtionosuudet lisääntyivät vuosien 2018-2020 aikana 1800 eurosta 2239 euroon. Suhteellinen velkaantuneisuus laski vuosien 2018-2020 aikana 3257 eurosta 3200 euroon. Suhteellinen velkaantuneisuus on koko maassa keskimäärin 3448 euroa ja Pirkanmaalla 3362 euroa.

Tammikuussa 2022 Akaassa sijaitti yritysten toimipaikkoa 1083. Suurin ala oli vähittäiskauppa. Yritysten toimipaikat olivat 88% alle 5 henkilön toimipaikkoja, 6% yrityksistä työllisti 10 henkilöä tai enemmän.

Poliisin tietoon tulleita henkeen tai terveyteen kohdistuvia rikoksia/1000 asukasta on Akaassa ilmoitettu 4,6 kun vastaava luku koko Pirkanmaalla on 5,9 ja koko maassa 6,5.

Huomioitavaa:

- ennusteen mukaan Akaan väkiluku laskee 1354 henkilöllä vuoteen 2040 mennessä. Eniten Akaasta pois muuttavat 15-19 vuotiaat.
- verotulot olivat kasvusuunnassa vuosien 2018-2020 aikana ja suhteellinen velkaantuneisuus laski vuosien 2018-2020 aikana

Akaan kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2021-2024

- perusasteen suorittaneita Akaassa vuonna 2020 oli 28,9% väestöstä (Pirkanmaalla 23,4%) ja korkeaasteen suorittaneita yli 15-vuotiaita 25,4 %
- akaalaisista yrityksistä 88% työllisti 5 henkilöä tai alle
- poliisin tietoon tulleita rikoksia on vähemmän Akaassa kuin muualla Pirkanmaalla tai koko maassa.

3 Akaalaisten hyvinvointi ja sen edistämiseksi tehdyt toimenpiteet vuosina 2017-2020

Akaan hyvinvointikertomus-suunnitelman 2017-2020 painopisteet ovat olleet samat kuin alueellisessa hyvinvointikertomuksessa. Pirkanmaan alueellisen hyvinvointikertomus- suunnitelman 2017-2021 painopisteet ovat olleet

- 1) Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- 2) Ikäihmisten elämänhallinnan edistäminen
- 3) Päihteettömän elämäntavan tukeminen
- 4) Savuttomuudesta terveyttä

Laajan hyvinvointikertomus- suunnitelman lisäksi hyvinvointityö liittyy kaupungilla voimassa oleviin muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin. Muut suunnitelmat on esitetty tarkemmin kohdassa 5.1.

Seuraavissa alaotsikossa kerrotaan tarkemmin mitä toimenpiteitä terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen painopisteiden tavoitteissa vuosien 2017-2020 aikana on tehty.

3.1 Akaalaisten lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointi

3.1.1 Koettu terveys, kouluruokailu, päihteet ja liikunta

Vuonna 2020 alle 18-vuotiaita tai nuorempia akaalaisista oli 20,5%. Koko Pirkanmaalla vastaava luku on 18,6%. Vaikka lapsiperheiden määrä vähentyi vuosien 2018-2020 välisenä aikana, kuitenkin lapsiperheiden osuus Akaassa (40%) on suurempi kuin Pirkanmaalla (38%) tai koko maassa (38 %). Yhden vanhemman perheitä Akaassa oli 21% lapsiperheistä, joka on vähemmän kuin muissa Pirkanmaan kunnissa.

Vuonna 2017 kouluterveyskyselyn mukaan akaalaisista perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaista 19,9 % kokivat terveydentilansa huonoksi. Vuonna 2019 sama luku oli lisääntynyt niin että terveydentilansa kokivat huonoksi

Akaan kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2021-2024

23,9 % oppilaista. Koko maassa vastaavasti suuntaus oli saman tyyppinen eli vuonna 2017 18,8% ja vuonna 2019 20,9% perusopetuksen 8 ja 9 luokan oppilaista kokivat terveydentilansa huonoksi. Kysyttäessä 8-9 luokkalaisten akaalaisilta kokemuksia koulunkäynnistä vuonna 2017 63% kokivat koulunkäynnin myönteisenä, vuonna 2019 luku oli vähentynyt 57%. Vastaavasti koko maassa suuntaus oli päinvastoin eli kokemukset koulunkäynnistä olivat kehittyneet positiivisesti, 59% oli noussut 60%. Sen sijaan akaalaisten perusopetuksessa olevien 8-9 luokkalaisten tyytyväisyys elämään oli parantunut vuosien 2017-2019 aikana 23% kohti 28%. Akaassa vajaa 9% oppilaista ilmoitti olevansa ilman läheistä ystävää, se on hivenen alle koko maan keskiarvon. Koulukiusausta esiintyi Akaan 8-9 luokkalaisten vuosien 2017-2018 aikana vähän yleisemmin kuin keskimäärin maassa muuten, mutta 5-6 luokkalaisten arviot koulukiusauksen määrästä noudattivat koko maan keskiarvoa.

Luokkien 4 ja 5 oppilaiden kokemuksen mukaan heidän tyytyväisyytensä elämään oli lisääntynyt vuosien 2017-2019 aikana 48 prosentista 52 prosenttiin. Pojat kokivat olevansa huomattavasti enemmän tyytyväisempiä kuin tytöt. Koulun käynnin koki mielekkääksi 4-5 luokan oppilaista yli 80%, tosin mielekkyys oli vähentynyt vuosien 2017-2019 aikana. Koko maassa koulunkäynnin mielekkyys oli vähentynyt samana ajanjaksona 82% kohti 77%. Myös mielialaan liittyvät ongelmat olivat lisääntyneet vuosien 2017-2019 aikana muutamalla prosenttiyksiköllä. Vaikka akaalaisten 4-5 luokkalaisten tyytyväisyys elämään oli lisääntynyt, kokivat he kuitenkin terveydentilansa huonontuneen vuosien 2017-2019 aikana. Terveydentila oli huonontunut enemmän kuin keskimäärin koko maassa tai Pirkanmaalla. Lastensuojeluilmoituksia tehtiin vuonna 2020 8% alle 18-vuotiaista lapsista. Luku kasvoi 35,6 % edellisvuoteen nähden. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 18-20 vuotiaiden määrä (5,3% vastaavan ikäisestä väestöstä) on Akaassa huomattavasti korkeampi kuin muualla maassa (1,4) tai Pirkanmaalla (1,6). Samoin lastensuojelun avohuollon asiakkaita on THL:n tilaston mukaan Akaassa (9,1% vastaavan ikäisestä väestöstä) suhteessa enemmän kuin Pirkanmaalla (3,8%) tai koko maassa (5,1%). Myös päihteiden käytön vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskuksien vuodeosastolla hoidossa olevien 15-24 vuotiaiden määrä 1000 vastaavan ikäisestä on Akaassa (3,3%) korkeampi kuin Pirkanmaalla (2,4%) tai koko maassa (2,4%).

Ruokailutottumuksista kouluterveyskyselyssä tiedusteltiin aamupalan syömisestä. Akaassa vuosien 2017 ja 2019 8-9 luokan oppilaista kyselyissä 43-44% oppilaista ilmoittivat, etteivät syö aamupalaa, koko maassa vastaavat luvut olivat 38-41%. Koululounaan syöjien määrä on sen sijaan lisääntynyt vuosien 2017-2019 aikana, mutta edelleen 40 % oppilaista ilmoitti jättävänsä koululounaan syömättä vuonna 2019. Myös 8-9 luokkien oppilaiden ylipainoisuutta seurataan. Vuosien vuosilta 2017-2021 aikana sekä koko maassa, että myös Pirkanmaalla ylipainoisten oppilaiden määrä (% 8. ja 9. luokan oppilaista) on vähitellen noussut. Akaan osalta korkein lukema (24%) ilmoitettiin vuonna 2017. Vuonna 2019 lukema oli laskenut 17,5, mutta vuonna 2021 taas noussut 19,9%, joka on suurempi kuin koko maassa (18%) tai Pirkanmaalla (17,6 %)

Täysin raittiina kertoi vuonna 2019 olevansa 60% 8-9 luokan oppilaista, kun sama luku vuonna 2017 oli 65%. Koko maassa suuntaus oli saman suuntainen, mutta muutos on vähäisempi. Päihteiden käyttö on myös hieman lisääntynyt, samoin huumeiden kokeilu lisääntyi vuosien 2017-2019 aikana. Vuonna 2019 11,1 % akaalaisista perusopetuksen 8-9 luokkalaisten ilmoittivat käyttävänsä laittomia huumeita.

Liikunta-aktiivisuudessa oli tapahtunut muutoksia vuosien 2017-2019 aikana. Vuonna 2019 noin 21% akaalaisista 8 ja 9 luokkalaisten ilmoittivat liikkuvansa vähintään tunnin päivässä. Luku oli hieman lisääntynyt vuodesta 2017. Sama luku oli 4-5 luokkalaisten keskuudessa vuonna 2017 41% mutta vuonna 2018 se oli vähentynyt (34%). Koko maassa vastaava luku on hivenen korkeampi. Oheisessa kuvassa on esitetty valtakunnallisen Move-testitulokset, joiden perusteella 8. luokan oppilaiden fyysinen toimintakyky on parantunut vuosien 2018-2019 aikana, kun taas

5. luokan oppilaiden toimintakyvyn mittauksessa ei ylletty Pirkanmaan ja valtakunnan keskiarvolukuihin. Move-testissä fyysinen toimintakyky on muodostettu kuudesta eri osasta: kestävyys, lihaskunto, motoriset taidot ja liikkuvuus.

			2018	2019
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky info ind. 5477	Koko maa	yhteensä	36,5	37,7
	Pirkanmaa		34,0	36,2
	Akaa		56,1	51,7
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky info ind. 5478	Koko maa		39,0	37,6
	Pirkanmaa		38,0	36,3
	Akaa		55,1	29,1

Kuva 5. MOVE-testien tulokset 2018-2019

Huomioitavaa

- Akaassa alle 18-vuotiaita on 20,5%
- Kouluterveyskyselyn mukaan 8-9 luokan oppilaista vuonna 2019 terveydentilansa kokivat huonoksi 23,9% oppilaista, myös kokemukset koulumyönteisyydestä olivat vähentyneet
- Perusopetuksen 8-9 luokkalaisten tyytyväisyys elämään oli parantunut vuosien 2017-2019 aikana
- Vajaa 9% 8-9 luokkalaisista ilmoittivat olevansa vailla yhtään ystävää
- Perusopetuksen 4-5 luokkalaiset pojat olivat tyttöjä enemmän tyytyväisempiä elämään ja tyytyväisyys oli lisääntynyt vuosien 2017-2019 aikana.
- Lastensuojeluilmoitukset lisääntyivät 36% vuosien 2019-2020 aikana
- 40% oppilaista ei syö koululounasta päivittäin (8-9 luokkalaiset)
- Täysin raittiiden 8-9 luokkalaisten osuus oli hivenen vähentynyt vuosien 2017-2019 aikana
- Huumeokeilujen ja muiden päihteiden käyttö oli vähän lisääntynyt
- Liikunta-aktiivisuus 8-9 luokan oppilaiden keskuudessa oli hieman lisääntynyt
- 5. luokan MOVE-testien tulokset

3.1.2 Tehdyt toimenpiteet

HYTE-ryhmän jäsenten mukaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen tärkeimpiä toteutuneita asioita lasten- ja nuorten liikkumisaktiivisuuden lisäämisessä olivat lähiliikuntapaikkojen rakentaminen ja kerhotoiminnan lisääminen. Myös koulujen ruokalistojen ja reseptiikan kehittäminen sekä erikoisruokavaliolomakkeiden päivittäminen edistivät lasten, nuorten ja perheiden ruokatottumusten kehittymistä. Ravitsemustyön suunnitteluapuna on ollut käytettävissä myös ravitsemusterapeutin palvelut. Akaa ostaa ravitsemusterapeutin palvelut Valkeakosken kaupungilta. Ravitsemusterapeutti toimii asiantuntijana apuna, kouluttaa henkilöstä sekä vastaanottaa asiakkaita ravitsemusterapeutin yksilövastaanotolla.

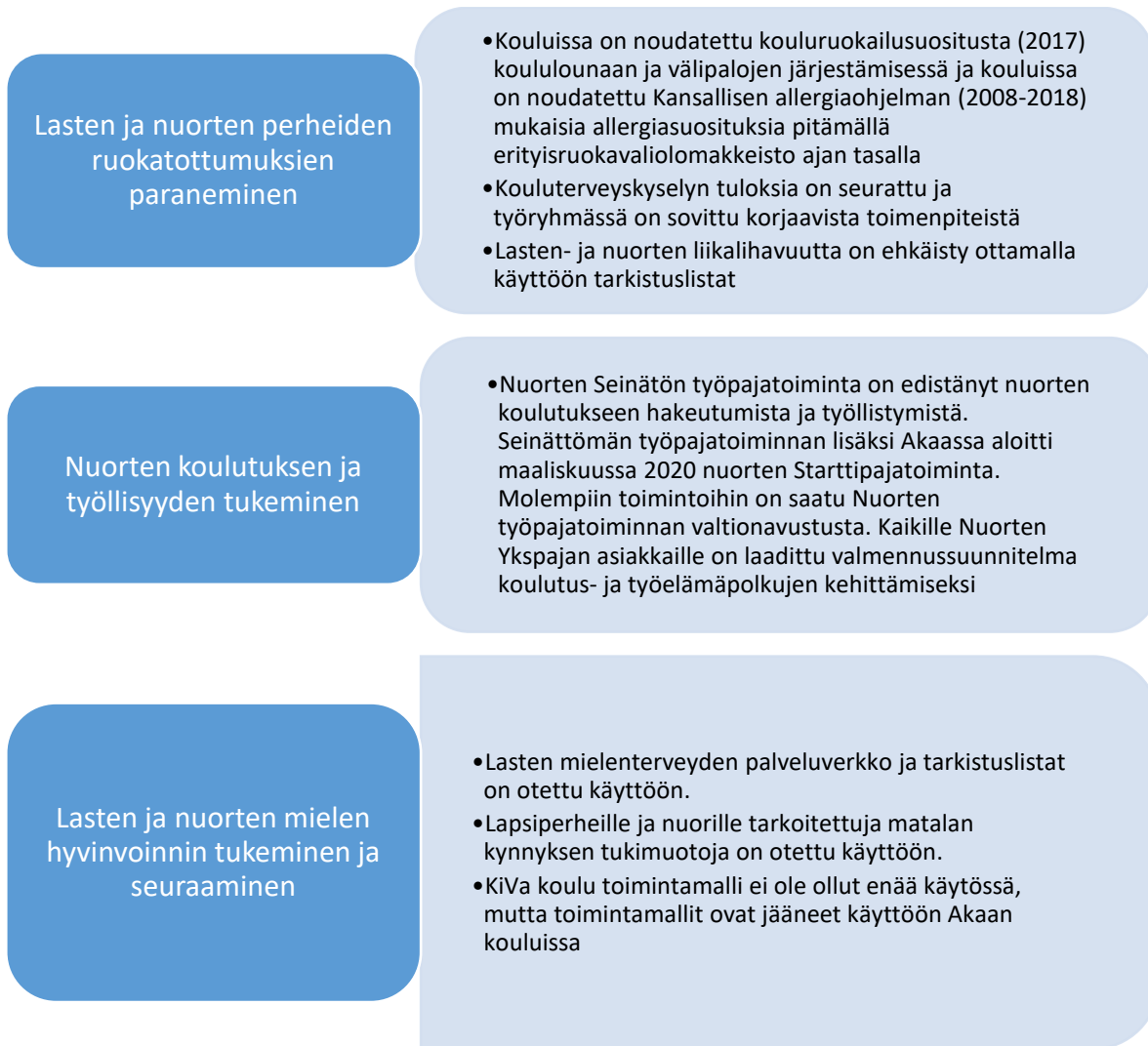
Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseksi Akaan kouluille luotiin yhteinen toimintamalli kouluviihtyvyyden seuraamiseksi ja koulukiusaamisen ehkäisemiseksi, myös Nepsy- palvelut monipuolistuivat. Pääteettömän elämäntavan tukemiseksi kouluilla on toteutettu 5-7 luokkalaisille päihdevalistusiltoja. Lisäksi koulujen opetussuunnitelman mukaisesti oppilaille on kerrottu tupakoinnin haittavaikutuksista. Nuorten matalan kynnyksen palveluiden tuli merkittävä lisäys vuonna 2020, jolloin nuorten Starttipaja aloitti. Vuoden 2020 aikana myös lasten ja nuorten suunniteltuihin palveluihin vaikutti olennaisesti maaliskuussa 2020 alkanut Covid-19 pandemia. Seuraavassa (kuva 6) on kerrottu yksityiskohtaisemmin tehdyistä toimenpiteistä, jota liittyvät akaalaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen valtuustokauden 2017-2020 aikana.

Perheiden tukeminen

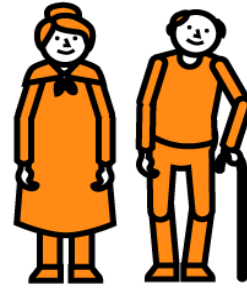
- Palveluja kehitettiin osallistamalla Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaan (LAPE) Hanke päättyi 2019 ja uudet käytännöt otettiin osaksi käytännön työkäytäntöjä. Alueellinen LAPE-toiminta jatkuu edelleen.
- Lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laadittiin 2017 ja päivitettiin 2020.
- Perheille kohdennettuja tukitoimia on toteutettu esimerkiksi Nepsy-ohjauksella ja ryhmätoiminnoilla. Lasten ja nuorten palveluissa on vahvistettu puheeksiottamista toteuttamalla perhe-asioiden sovittelua (2018).
- Sosiaalityössä lastensuojeluasiakkaiden määrää on saatu vähennettyä ja palveluita on tuotettu varhaisemmassa vaiheessa
- Sosiaalityön kyselytunti järjestettiin vuonna 2017
- Lasten varhaiskasvatussuunnitelma laadittiin 2017. Uusi päivitys tulossa 2022
- Jokaiselle lapselle on laadittu varhaiskasvatussuunnitelma
- Varhaiskasvatuksessa on käytössä tullaan tutuiksi-käynnit

Lasten ja nuorten liikkumisaktiivisuuden lisääminen

- Lasten ja nuorten liikkumisaktiivisuutta on tuettu osana varhaiskasvatusta ja opetusta
- Lasten liikuntasuosituksat (2016) ovat toteutuneet sekä varhaiskasvatuksessa että koululiikunnassa
- Liikkumisaktiivisuus on huomioitu varhaiskasvatuksen päivittäisessä toiminnassa.
- "Ilo kasvaa liikkuen" ja "Liikkuva koulu"-hankemateriaalia on hyödynnetty
- MOVE-fyysisen toimintakyvyn testit tehtiin 5. ja 8. luokan oppilaille ja tulokset olivat ka. valtakunnan keskitasoa
- Kouluterveyskyselyn tulokset on käsitelty työryhmissä ja toimenpiteistä on sovittu
- Eteläisen Pirkanmaan Viisaan ja turvallisen liikkumisen suunnitelma ja säännölliset liikenneturvallisuuskoordinaattorin ja HYTE-ryhmän tapaamiset toteutuivat ja vaikuttivat lasten- ja nuorten liikenneturvallisuuden edistämiseen. Liikenneturvan materiaali oli käytössä ohjauksessa ja neuvonnassa.

Kuva 6. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteet 2017-2020

3.2. Akaalaisten ikäihmisten hyvinvointi

Akaan yli 65-vuotiaiden ikääntyneiden tavallinen palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen ovat Sotkanetin tilaston mukaan vähentyneet vuosien 2017-2020 aikana. Sen sijaan kotona asuvien yli 65 vuotiaiden määrä on vähitellen lisääntynyt samana ajanjaksona. RAI-arvioitujen yli 75-vuotiaiden ikääntyneiden määrässä tapahtui huomattava kasvu vuonna 2020. RAI-arvioituja on tilastojen mukaan vuonna 2020 15,3% vastaavan ikäisestä väestöstä. Säännöllisen kotihoidon piirissä 80-vuotta täyttäneistä asiakkaista oli vuonna 2020 20% väestöstä. Määrä vähentyi vuodesta 2017 lähtien, jolloin osuus oli 27%. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitokaudet 65-vuotta lisääntyivät vuosien 2017 -2018 välisenä aikana, suurimmillaan ne olivat vuonna 2018, jonka jälkeen ne vähitellen vähentyivät.

Jos kotihoitoa tarkastellaan valtakunnallisesti niin vuonna 2020 kotihoidon asiakkaita oli yhteensä 208 000, joista 55 % sai kotihoidon palveluita säännöllisesti. Yli puolella säännöllisen kotihoidon asiakkaista oli vähintään yksi kotihoidon käynti päivässä ja 18 %:lla asiakkaista päivään sisältyi kolme käyntiä tai enemmän. Eniten kotihoidon palveluita käyttävät 85-94 vuotiaat. Valtakunnallisesti kotihoidon asiakkaat ovat lisääntyneet kaikissa ikäryhmissä vuosien 2019-2020 aikana. Säännöllisen kotihoidon piirissä eniten asiakkaita on Kainuussa ja vähiten Päijät-Hämeessä. Kotihoidon asiakkaista 43% on paljon palveluita käyttäviä asiakkaita (14 vrk aikana vähintään 28 käyntiä) (THL.fi/tilastot)

Huomioitavaa:

- Yli 65-vuotiaiden ikääntyneiden palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen ovat vähentyneet
- RAI-arvioitujen määrä on lisääntynyt huomattavasti
- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitokaudet vähentyivät 2018 vuoden jälkeen

3.2.1 Tehdyt toimenpiteet

Akaa ja Urjala muodostavat vielä vuoden 2022 loppuun saakka vanhus- ja vammaispalveluissa yhteistoiminta-alueen, jossa Akaa toimii vastuukuntana. Akaan vanhuspalvelulain mukainen suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi päivitettiin vuosien 2017-2019 aikana. Uusi suunnitelma vuosille 2021-2023 hyväksyttiin Akaan kaupungin valtuustossa 29.9.2021. Ohessa suora lainaus strategiasta: ”Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi toimii vanhuspalveluiden strategiakarttana, joka linjaa keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet ikäihmisten palvelujen järjestämiseksi vuoteen 2023 saakka. Suunnitelman keskeisimpänä tavoitteena on linjata

vanhuspalveluiden kehittämistä siten, että ne tukevat ikäihmisten hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä sekä itsenäistä suoriutumista kotona tai asumispalveluissa. Suunnitelma toimii työkaluna vanhuspalveluiden tulevasta suunnasta kunnan viranhaltijoille ja työntekijöille, päättäjille sekä kuntalaisille ja muille sidosryhmille.”

Suunnitelma on saatavissa Akaan kaupungin verkkosivuilla osoitteessa <https://akaa.fi/wp-content/uploads/2021/11/Suunnitelma-ikaantyneen-vaeston-tukemiseksi-2021-2023.pdf>

Valtuustokaudella 2017-2020 hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ryhmässä nostettiin esille muutamia tärkeimpiä toteutuneita kehittämiskohteita. Akaan vanhuspalveluissa kehitettiin toimintaa perustamalla asiakasohjausyksikkö. Matalan kynnyksen neuvontaa ja osallisuutta parannettiin ja kehitettiin avaamalla Lähitori vuonna 2017. Toimintaa kehitettiin edelleen vuoteen 2019 saakka, mutta Covid-19 pandemia katkaisi hyvin alkaneen toiminnan vuonna 2020. Tehostettu kotikuntoutus saatiin myös yhdeksi ikäihmisten palveluksi vuonna 2017 ja kotiutustiimi vuodesta 2020 alkaen. Samalla kehitettiin kaatumisvaaran arviointia ja esteettömyyden arviointia. Edellä mainittujen palvelujen lisäksi vajaaravitsemusriskin tunnistamisessa tapahtui merkittävä parannus RAI-toimintakykymittausarvioinnin avulla. Voimaa Vanhuuteen-ohjelma jälkeen toimintamalliksi jäi ikäihmisten toimintakyvyn mittauspäivät, joiden avulla on pystytty kartoittamaan toimintakyvyltään heikentyneitä ikäihmisiä sekä ohjaamaan tarvittaviin palveluihin. Myös poikkihallinnollinen yhteistyö ja järjestöyhteistyö ovat kehittyneet vuosien 2017-2020 aikana. Seuraavassa (kuva 7) on tarkemmin esitetty Akaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet valtuustokaudella 2017-2020.

Ikäihmisten osallisuuden ja sosiaalisten verkostojen lisääminen

- Akaan ja Urjalan yhteistoimintaalueen suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi vuosille 2017-2019 valmistui ja hyväksyttiin Akaan valtuustossa
- Vuosien 2017-2018 aikana järjestettiin akaalaisille ikäihmisille ikäinfo. Vuonna 2019 ikääntyneiden infotoiminta siirtyi pidettäväksi Akaan Lähitorille
- Vuodesta 2017 lähtien matalan kynnyksen ikäihmisten kohtaamispaikkana on toiminut Akaan Lähitori. Vuonna 2019 Lähitorilla asiakkaita kävi yhteensä 453 ja erilaisia tapahtumia järjestettiin yli 30
- Akaa oli mukana Voima Vanhuuteen-toimintamallissa vuoteen 2019 saakka. Mallista jäi pysyviä toimintatapoja käyttöön.
- Vuosien 2017-2020 ikäihmisten perhehoitopalvelut on tulleet tutuiksi akaalaisille. Perhehoitoa tarjotaan sekä omaishoidon tuen vapaiden järjestämiseksi että myös yksilöllisesti. Yksilöllisiä perhehoitoasiakkaita on ollut vuosien 2017-2020 yhteensä alle 15 ja perhehoitopäiviä n. 150-253
- Ikäneuvohankkeessa on kehittyä asiakasohjauksen toimintamalli. Asiakasohjaajat raportoivat vuosien 2017-2020 aikana 211- 340 palvelutarpeen selvittämistä

Ikäihmisten toimintakyvyn tukeminen

- Voimaa Vanhuuteen- ohjelman jälkeen Liikuntapalvelut ovat käynnistäneet ikääntyneiden matalan kynnyksen kuntosalitoiminnan vuonna 2019 ja vertaisohjatunt ryhmätoiminnan. Lisäksi vuonna 2019 liikuntapalveluissa aloitettiin liikuntaneuvonta toiminta
- Ikäihmisten toimintakyvyn edistämiseksi Eteläisen Pirkanmaan turvallisen liikkumisen suunnitelmaa on toimeenpantu liikenneturvallisuuskoordinaattorin ja HYTE-ryhmän yhteisillä tapaamisilla
- Ikäihmisten vajaanaravitsemusriski on tunnistettu. MNA ravitsemustilan-arviointi on osa RAI-toimintakyvynarviointia ja vuoden 2020 aikana se on tehty kaikille kotihoidon
- Ikääntyneiden toimintakykyä ja palvelutarvetta on arvioitu tekemällä ennaltaehkäiseviä kotikäyntejä ja omaishoitajien terveystarkastuksia. Toimintaa jatketaan ja kehitetään edelleen tulevien vuosien aikana
- Vuonna 2017 pilotoitu Ikäneuvola- toimintamalli ei saanut pysyvämpää toimintamallia
- Kotihoidon ja liikuntatoimen yhteiset ikääntyneiden toimintakyvyn arvioinnit on suoritettu kaikissa taajamissa. Toimintakyvltään heikentyneet ikäihmiset on ohjattu liikuntatoimen kuntasaliryhmiin
- Ikäihmisten akuuttihoitoketjutoimintamalliin tutustuttiin, mutta sitä ei otettu systemaattisesti vielä käyttöön

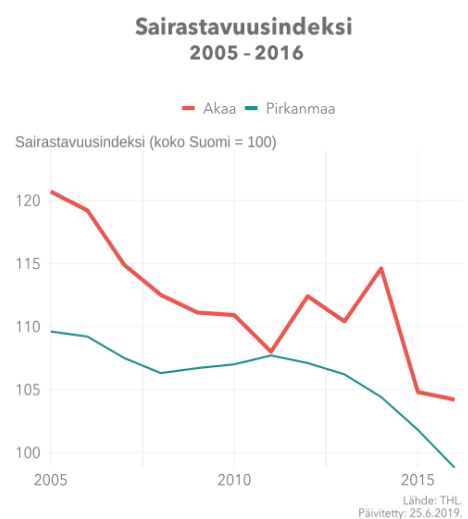
Kuva 7. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet ikäihmisille

3.3 Kaikkien ikäryhmien hyvinvointi ja terveyden edistäminen

3.3.1 Sairastavuus

Sairastavuuden indeksilukuna käytetään tässä raportissa THL:n sairastavuusindeksiä. Sairastavuusindeksi kuvaa suomalaisten kuntien ja väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon. Indeksissä sisältyy eri sairausryhmiä: syöpä, sepelvaltimotauti, aivoverisuonisairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, mielenterveyden ongelmat, tapaturmat ja dementia. Sairausryhmän yleisyyttä painotetaan sen perusteella, miten sairaus vaikuttaa väestön kuolleisuuteen, työkyvyttömyyteen, elämänlaatuun ja terveydenhuollon kustannuksiin. Valtakunnallisesti suomalaisten kokonaissairastavuus on laskenut vuodesta 2000 lähtien. Länsi- ja Etelä Suomen väestö on ollut koko ajan terveempiä verrattuna idän ja pohjoisen väestöön. Terveintä väestö on Ahvenanmaalla (65), Uudellamaalla (83) ja Pohjanmaalla (89). Sairastavuutta on eniten Pohjois-Savossa (130), Pohjois-Karjalassa (122) ja Pohjois-Pohjanmaalla (122). Sairastavuudessa on eroja myös maakuntien sisällä. Tarkastelujaksona on käytetty viimeistä saatavissa olevaa vuoden 2005-2016 vuosien tietoa. Koko maan osalta sairastavuusindeksi on 100. Mitä pienempi luku, sitä terveempää on väestö. Oheisen kuvan (kuva 8) perusteella voidaan havaita sairastavuusindeksi sairausryhmittäin eriteltyinä sekä indeksin kehitys tarkasteluvuosien 2005-2016 aikana. Ikävakioidut luvut osoittavan sen millainen kuolleisuus tai muu vertailtava ilmiö olisi, jos vertailtavien väestöjen ikärakenteet olisivat samanlaisia.

Osoitin	Alue	Arvo	0	Arvo 100	200
THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu					
THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu	Akaa	104,2			
Sairausryhmittäiset indeksit, ikävakioitu					
Syöpäindeksi, ikävakioitu	Akaa	104,1			
Sepelvaltimotauti-indeksi, ikävakioitu	Akaa	106,1			
Aivoverisuonitauti-indeksi, ikävakioitu	Akaa	103,4			
Tuki- ja liikuntaelinsairausindeksi, ikävakioitu	Akaa	123,1			
Mielenterveysindeksi, ikävakioitu	Akaa	96,9			
Tapaturmaindeksi, ikävakioitu	Akaa	104,4			
Dementia-indeksi, ikävakioitu	Akaa	73,6			

Kuva 8. THL:n sairastavuusindeksi (thl.fi ja Kuntakortti)

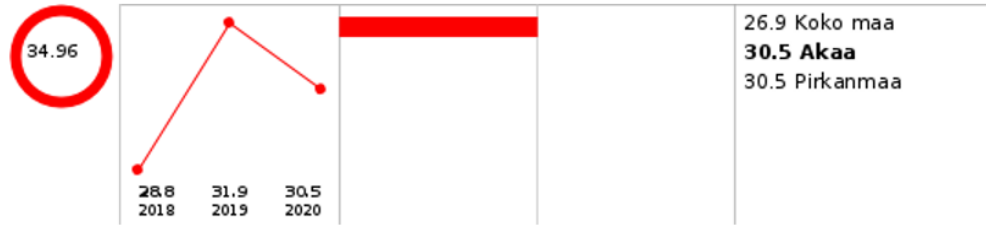
Kun koko maan vertailuluku on 100, voidaan kuvan perusteella päätellä, että Akaan väestö on keskimäärin muuta väestöä vähän sairaampaan. Suurempana ryhmänä erottuu tuki- ja liikuntaelinsairaudet, kun taas dementiaa ja mielenterveys sairauksia on keskimääräisesti muuta maata vähemmän. Toisaalta uusimpien tilastojen mukaan mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 16-24 vuotiaiden % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on noussut ja vuonna 2020 ja prosenttiosuus on lähes yhtä suuri kuin muissa Pirkanmaan kunnissa tai koko maassa. Samoin tilastot osoittavat käyneen myös työikäisten 25-

Akaan kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2021-2024

64 vuotiaiden ryhmässä, jossa mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden määrä on Akaassa ja Pirkanmaalla 30 henkilöä/1000 vastaavan ikäistä, kun se on koko maassa 27 (katso tarkemmin seuraava kuva, kuva 9)

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

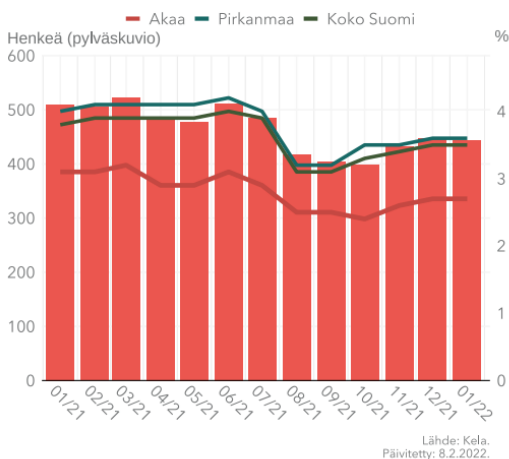

Kuva 9. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 2018- 2020

Työkyvyttömyyseläkettä saavien 26-64 vuotiaiden määrä % vastaavan ikäisestä väestöstä on Akaassa ja koko maassa 6,5% ja Pirkanmaalla 6,3%:

Perustoimeentulotuki on Kelasta saatava viimesijainen tuki, jota voi saa yksittäinen henkilö tai perhe silloin kun tulot ja varat eivät riitä arjen menoihin. Kuva 10 mukaisesti Akaassa perustoimeentulotuen saajia on keskimääräisesti vähemmän kuin Pirkanmaalla tai koko Suomessa keskimäärin. Akaalaisista toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita 18-64 vuotiaita on ka. 2,4 – 3% väestöstä, mikä on jonkin verran vähemmän kuin keskimäärin Pirkanmaalla, toisaalta käytettävissä olevat tulot ovat vähäisemmät kuin ka. Pirkanmaalla tai koko maassa. Asunnottomia Akaassa on ka 0,4/1000 asukasta, kun taas koko maassa heitä on 1,2 ja Pirkanmaalla 0,6/1000 asukasta.

Perustoimeentulon saajat ja saajien osuus väestöstä 2021 - 2022

Kuva 10. Perustoimeentulotuen saajat ja saajien osuus Akaassa, Pirkanmaalla ja koko Suomessa 2021-2022 (Kuntakortti)

Huomioitavaa:

- Akaassa sairastavuusindeksi (2014-2016) oli 104,2 eniten oli tuki- ja liikuntaelinsairauksia (indeksi 123)
- Perustoimeentukituen saajia Akaassa on keskimääräistä vähemmän

3.3.2 Terveellisten elintapojen ja turvallisuuden edistäminen

Pirkanmaan kunnissa on vuosien 2019-2020 aikana kehitetty useita PIRsote kehittämishankkeen toimintamalleja, niihin liittyy myös elintapaohjauksen palvelutarjotinta. Akaassa elintapaohjauksen palvelutarjotin, hyvinvointia elintavoilla avattiin Akaan kaupungin nettisivuille syksyllä 2021. Hyvinvointia elintavoilla sivustolle on koottu tietoa mistä kuntalainen saa apua ja neuvoa liikkumiseen syömiseen, terveysneuvontaan ja muuhun arkeen liittyviin ja hyvinvointia edistäviin tekijöihin. Sivusto löytyy osoitteesta: <https://akaa.fi/meidan-akaa/aikaa-elaa/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen/hyvinvointia-elintavoilla/>

Akaa on ollut mukana yhdessä Valkeakosken ja Pälkäneen kanssa laatimassa ja toteuttamassa Eteläisen Pirkanmaan viisaan ja turvallisen liikkumisen suunnitelmaa. Suunnitelman kuntayhteistyöhenkilönä on toiminut liikenneturvallisuuskoordinaattori Terhi Svenss Ramboll Oy:ltä. Liikenneturvallisuuskoordinaattori on vierailut Akaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmässä säännöllisesti muutaman kerran vuodessa. Tapaamisten teema on ollut liikenneturvallisuustiedon välittäminen sekä yhteinen liikenneturvallisuustyön suunnittelu.

3.3.3 Päihteettömyyteen ja savuttomuuteen tukeminen

Strategisena asiakirjana päihteettömyyden tukemisessa on ollut mm. Pirkanmaan alueellinen mielenterveys- ja päihdestrategia, joka valmistui vuonna 2017. Enemmän kuin päihdestrategia toimintaan on vaikuttanut hyvinvointikertomus- suunnitelmassa 2017-2020 asetetut tavoitteet sekä Akaan nuorten päihteiden käytön puuttumisen toimintamalli. Valtuustokauden 2017-2020 aikana päihteettömän elämäntavan tukeminen on ollut yksi hyvinvointisuunnitelma painopiste ja ensimmäiseksi tavoitteeksi on määritelty päihteettömyyttä koskevan viestinnän lisääminen ja ammattilaisten valmiuksien parantaminen. Viestintä on toteutunut sosiaaliryönn ammattilaisten järjestämässä päihdevalistus ja kohtaamispaikka tapaamisissa, kampanjoissa, teemailloissa ja vanhempainilloissa. Kaupungin hyvinvointikertomus-suunnitelman toisena tavoitteena on ollut myös matalan kynnyksen päihdetoiminnan kehittäminen. Akaassa toimii kaksi päihdetyönohjaajaa Toijalan ja Viialan päivätoimintakeskuksissa. Päivätoimintakeskuksissa on kehitetty ja monipuolistettu ryhmätoimintoja mm. Viialan päivätoimintakeskuksessa on otettu käyttöön intervallijaksomahdollisuus. Päivätoimintakeskuksissa on asioinut keskimäärin n. 100 asiakasta kuukaudessa. Vuosittain on järjestetty 4-6 ryhmätoimintopaksoa, johon on osallistunut n. 10 asiakasta/ryhmä.

Kolmantena tavoitteena on ollut uusien käytäntöjen luominen päihtyneenä palveluja käyttävien ohjaamiseksi. Työryhmä suunnitteli Akaan nuorten päihteiden käytön puuttumisen malli. Malli on otettu käyttöön. Lisäksi aikuissosiaaliryönn päihdetyöryhmä on vahvistettu terveydenhuollon päihdesairaanhoidajalla. Myös yhteistyötä vanhuspalveluiden kanssa on lisätty. Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen on myös todettu valtuustokauden yhdeksi tärkeimmäksi hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen toteutuneeksi tavoitteeksi päihteettömyyden tukemisessa.

Akaan kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2021-2024

Savuttomuuden tukemiseksi kaikilla toimialoilla on kiinnitetty huomiota viestintään. Terveydenhuollossa on otettu käyttöön tupakoimattomana leikkaukseen- toimintamalli. Toimintamallin tarkistuslista on käytössä.

4 Johtopäätökset

Valtuustokauden 2017-2020 Akaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ muuttui, kun uusi hyvinvointikoordinaattori aloitti osa-aikaisesti tehtävässään 2018 ja kaupunginjohtajan päätöksellä nimettiin poikkihallinnollin hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen työryhmä. Hyvinvointikoordinaattori ja HYTE-ryhmä aloittivat laaditun laajan hyvinvointisuunnitelman 2017-2020 mukaisten painopisteiden työn koordinoinnin ja toteuttamisen. Valtuustokauden aikana hyvinvointikoordinaattorin vastuualue vaihtui perusturvatoimesta kaupunkikehitystoimeen vuonna 2020. Myös HYTE-työryhmässä tapahtui vaihdoksia.

Akaalaisten hyvinvointiin vaikutettiin monella eri tapaa vuosien 2017-2020 valtuustokauden aikana. Toiminnan painopisteet olivat lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä sekä ikäihmisten elämänhallinnan tukemisessa. Lisäksi päihteetöntä elämäntapaa ja savuttomuutta edistettiin useilla eri toimenpiteillä ja tavoitteilla. Käytännön toteutuneissa toimenpiteissä eniten raportissa saivat mainintoja lasten- ja nuorten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät toimenpiteet, mutta myös ikäihmisten palveluissa tapahtui merkitseviä uudistuksia. Jos toiminnan painopisteitä verrataan akaalaisten ikärakenteeseen, voidaan todeta, että lapsiin ja nuoriin kohdistuneet toimenpiteet ovat olleet perusteltuja koska 0-14 vuotiaita on Akaassa keskimäärin enemmän kuin muualla, toisaalta myös ikäihmisten osuus väestöstä on hivenen korkeampi kuin muualla Pirkanmaalla. Toisaalta voidaan myös todeta akaalaisten 18-20 vuotiaiden lastensuojelun avohuollon asiakkaiden kasvun lisääntyminen vuosien 2019-2020 aikana on ollut huomattava.

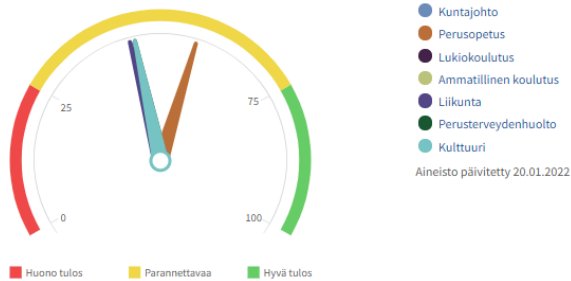
THL:n sairastavuusindeksin perusteella mitattuna akaalaiset ovat vähän keskivertoa sairaampia kuin muualla Pirkanmaalla vuosien 2005-2016 välisenä aikana, varsinkin tuki- ja liikuntaelinsairaudet erottuivat tilastosta ka. suurempana arvona.

Edellä kerrottujen saavutettujen ja toteutuneiden toimenpiteisen lisäksi hyvinvointityön tavoitteisiin tulivat mukaan laajasti koko väestöön kohdistuvat vuonna 2021 PirSOTE-ohjelman mukaiset kehittämiskohteet, keskeisimpinä niistä Vesote-hankkeen (Vaikuttavaa elintapaohjausta sosiaali- ja terveydenhuoltoon poikkihallinnollisesti 2017-2018) jälkeen toteutettu elintapaohjauksen palvelutarjotin, hyvinvointia elintavoilla-verkkosivusto Akaan kaupungin verkkosivuille. Lisäksi ehkäisevän päihdetyön kehitystyö aloitettiin. Lapsiperhepalveluiden monialaisen kumppanuustoiminnan kehittäminen on ollut sekä kansallisen LAPE-hankkeen että myös PirSOTE hankkeen tavoitteena. Vuoden 2021 aikana aloitettiin Akaan ja Urjalan lapsiperhepalveluiden ja lapsiperhejärjestöjen kumppanuusverkoston toimintamallin kehittäminen.

Covid-19 korona pandemia vaikutti laajasti vuonna 2020 myös hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumiseen. Varsinkin ryhmäpalveluiden osalta useat ryhmät jouduttiin peruuttamaan tai siirtämään toteutettavaksi myöhemmin. Todellisia pandemian vaikutuksia ei ole vielä mahdollista arvioida.

Vaikka paljon toimenpiteitä tehtiinkin, paljon on vielä tehtävää. Kuntien terveydenedistämisen aktiivisuutta kuvaava TEA-viisari vuodelta 2021 (kuva alapuolella) osoittaa, että kaikilla osa-alueilla on vielä parannettavaa, jos tilannetta verrataan valtakunnallisesti. THL:n Teaviisari on kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, sen suunnittelua ja johtamista edistävä työväline ja toimii myös hyvänä tiedolla johtamisen menetelmänä. Parhaiten on toteutunut perusopetuksen terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet.

Kaikki sektorit : Akaa 2021

Pisteet	Akaa	Koko maa
Kaikki sektorit	49	68
Kuntajohto	..	78
Perusopetus	57	66
Lukiokoulutus	..	66
Ammatillinen koulutus	..	63
Liikunta	44	72
Perusterveydenhuolto	45	65
Kulttuuri	45	66

Kuva 11. TEA-viisarin osoittama terveyden edistämisen aktiivisuus

Käytännön hyvinvointityön haasteeksi kuluneella valtuustokaudella osoittautui erityisesti eri toimijoiden sitoutuminen ja asenne hyvinvointityöhön sekä hyvinvointityön merkityksen havaitseminen jokaisen työntekijän omassa työssä. Hyvinvointityö jää helposti liian kapeaksi, jos siihen ei osoiteta tarpeeksi resursseja tai jos sen merkityksellisyttä ei havaita kaikilla kunnan eri toiminnan tasoilla. Tärkeää on myös osoittaa hyvinvointityön liittyminen osaksi kaupungin strategista kehittämistä sekä talouden ja toiminnan suunnittelua. Hyvinvointityön kehittämiseksi poikkihallinnollinen yhteistyö on havaittu hyväksi ja toimivaksi tavaksi toimia. Yhteisen pöydän ääressä yksittäisen henkilön tieto ja osaaminen muuttuvat vähitellen koko ryhmän tiedoksi ja osaamiseksi. Samoihin asioihin on viitattu myös alueellisessa hyvinvointikertomuksessa, jonka mukaan myös hyvinvoinnin- ja terveyseroja kaventavia tavoitteita tulisi kirjata kunnan talous- ja toimintasuunnitelmiin sekä päätösten ennakoarviointi-menettely (EVA) tulisi ottaa laajemmin kunnissa käyttöön. Lisäksi kuntien verkkosivuilla on vähän mainintoja kuntalaisten osallistamiskeinoista.

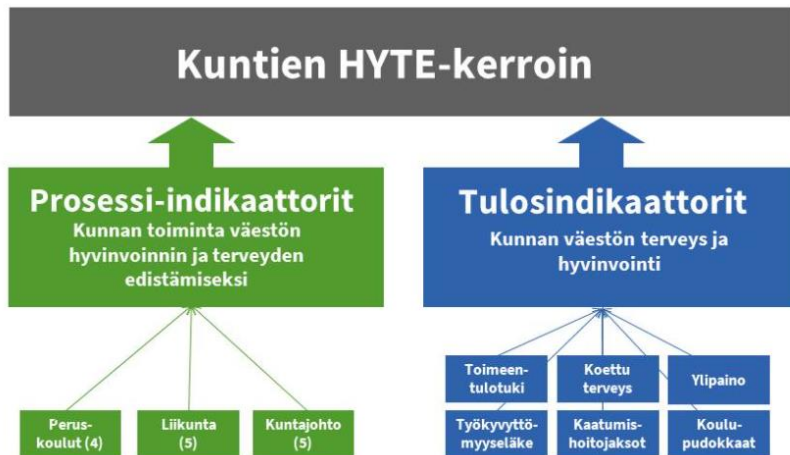
Vaikka sote-uudistus poistaa kunnan vastuun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vuonna 2023, vastuu kuntalaisten terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisestä säilyy kuitenkin edelleen kunnilla. Lisäksi tulevaisuudessa ilmastonmuutos asettaa tulee näkymään myös kuntalaisten arjessa. Akaa on liittynyt Hinku-kuntien verkostoon vuonna 2019. Tavoitteena on vähentää kasvihuonepäästöjä 80 prosentilla vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Etelä-Pirkanmaan kunnat ovat laatineet yhteisen ilmasto-ohjelman vuonna 2020. Myös kunnan

Akaan kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2021-2024

työntekijöitä ja päätöksentekijöitä koulutetaan ilmastotyön toteuttamisesta Hiilineutraali Etelä-Pirkanmaa 2030 hankkeessa (Akaan kaupunki, verkkosivu)

Kunnille on tulossa käyttöön vuoden 2023 alusta alkaen hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. Tulevaisuudessa kuntien valtionosuuden lisäosa määräytyy sen mukaan, miten kunta on onnistunut terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisessä. THL on laskenut kuntakohtaisen HYTE-kertoimen. HYTE-kerroin sisältää toimintaa kuvaavat prosessi indikaattorit sekä tuloksia kuvaavat tulosindikaattorit. Indikaattoreiden soveltuvuutta tullaan arvioimaan määräajoin.

Kuva 12. HYTE-kerroin (thl.fi)

OSA 2

LAAJA HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUSILLE 2021-2024

5 Hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021-2024

5.1 Kaupungin strategia hyvinvointisuunnitelman taustalla

Kuva 13. Akaan kaupungin strategia VIKSU AKAA 2018-2025

Kaupungin strategisista asiakirjoista kaupunkistrategia ohjaa kaupungin toimintaa, valintoja ja tulevaisuutta. Strategian slogan ”kasvun keskiössä” tuo hyvin esille kaupungin tahtotilan. Kaupungin strategiaa ollaan päivittämässä vuoden 2022 aikana. Kaupungin arvot ovat Turvallisuus- Aktiivinen avoimuus ja vuorovaikutus- Yhteisöllisyys-Asukaskeskeisyys-Kestävä kehitys.

Kaupungin strategian lisäksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät Akaan kaupungin muut suunnitelmat ja ohjelmat sekä Pirkanmaan alueelliset suunnitelmat

- Akaan kaupungin strategian toimenpideohjelmat 2021-2022: henkilöstöohjelma, sivistysohjelma, hyvinvointiohjelma ja elinvoima- ja kaupunkikehitysohjelma
- Akaan kaupungin talousarvio 2021 ja taloussuunnitelma 2021-2025
- Akaan kaupungin talousarvio 2022

Akaan kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2021-2024

- Akaan kaupungin hallintosääntö
- Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi 2021-2023, Vanhustyön strategia
- Akaan nuorisopalveluiden perussuunnitelma
- Akaan varhaiskasvatussuunnitelma
- Akaan esiopetuksen opetussuunnitelma
- Akaan perusopetuksen opetussuunnitelma
- Akaan kaupungin opetussuunnitelma
- Vanhusneuvoston toimintasuunnitelma 2022
- Akaan kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelma 2021-2025
- Lukion opetussuunnitelman perusteet
- Toimintasuunnitelma energian käytön tehostamiseksi 2017-2025
- Akaa-Urjalan yhteistoiminta-alueen kehitysvammopalvelujen suunnitelma
- Akaan kaupungin maapolitiinen ohjelma
- Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma 2020-2022
- Asuntopoliittinen ohjelma 2019-2025
- Eteläisen Pirkanmaan viisaan ja turvallisen liikkumisen suunnitelma
- Etelä-Pirkanmaan kuntienyhteinen ilmasto-ohjelma
- Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen ohjelmat
- Akaan kaupungin kiinteistöstrategia
- Akaan kaupungin osallisuussuunnitelma
- Akaan kaupungin yleinen valmiussuunnitelma

Alueelliset suunnitelmat ja kansalliset suunnitelmat:

- Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus- ja suunnitelma 2021-2024
- Pirkanmaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelma 2020-2025
- Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma
- Pirkanmaan alueellinen ravitsemus-suunnitelma 2021
- Pirkanmaan alueellinen terveysliikuntasuunnitelma 2014
- Lapsi- ja perhepalveluiden uudistamisen valtakunnallinen muutosohjelma (LAPE)
- Kuntalaki

5.2 Hyvinvointisuunnitelma 2021-2024

Akaan kaupungin hyvinvointisuunnitelma perustuu Pirkanmaan alueellisessa hyvinvointikertomuksen suunnitelmassa määriteltyihin painopisteisiin.

Akaan hyvinvointisuunnitelman painopisteet 2021-2024

Kuva 14. Akaan hyvinvointisuunnitelman painopisteet 2021-2024

Tässä laajan hyvinvointikertomuksen suunnitelmassa on esitetty tiivistetysti hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen tavoitteet vuosille 2021-2024. Tavoitteet tarkentuvat konkreettisilla toimenpiteillä, vastuutahojen määrittelyllä ja arviointimittareilla vuosittain tehdyissä suunnitelmissa. Suunnitelmat ja kuluneen vuoden toteutuma esitetään ja raportoidaan valtuustolle vuosittain. Laajan hyvinvointikertomuksen suunnitelmaosuuden painopisteiden painotuksessa voi valtuustokauden aikana tapahtua muutoksia, koska myös hyvinvointisuunnitelma muuttuu ajassa ja muuttuvien olosuhteiden mukaisesti.

5.2.1 Elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia

Painopiste elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia sisältää kolme tavoitetta: lisätään nuorten ja perheiden ruokailoa ja ruokatottumuksia, parannetaan ikäihmisten toimintakykyä ja edistetään kuntalaisten mielenterveyttä ja yksilön resilienssiä. Ruokatottumuksiin vaikuttamalla voidaan saada vaikutuksia nuorten elämäntapaan. Varhaiskasvatuksessa on ollut jo useita vuosia käytössä Sapere ruokakasvatusohjelma ja se sisältyy Akaan myös varhaiskasvatussuunnitelman mukaisiin menetelmiin. Sapere nimi tulee latinasta ja se tarkoittaa ruokakasvatusmenetelmää, jossa lapset voivat tutustua uusiin ruokiin haju-, maku-, kuulo ja

Akaan kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2021-2024

tuntoaistien välityksellä. Varhaiskasvatuksen toiminnassa tullaan käyttämään avuksi Neuvokas Perhe (neuvokasperhe.fi) valmista neuvontamateriaalia. Neuvokas Perhe- toimintamalli tarjoaa ideoita, työmenetelmiä ja välineitä ammattilaisille, jotka tekevät työtä perheiden hyvinvoinnin kanssa. Neuvokas Perhe- toimintamalli on valtakunnallinen elintapaohjausmenetelmä perheille, johon liittyvät ruokailuun, liikkumiseen, lepoon ja perheen arkeen sekä lapsen kehoon liittyvät teemat.

Varhaiskasvatuksessa on myös käytössä kaikille 5-vuotiaille tehtävät Hyvinvoinnin CV. Hyvinvoinnin CV perustuu positiiviseen pedagogiikkaan, jonka avulla tuodaan näkyväksi lapsen osaamista ja vahvuuksia. Hyvinvoinnin CV:hen varhaiskasvatushenkilöstö ja lapsi yhdessä dokumentoivat kaikki lapsen onnistumiset, osaamiset ja vahvuudet. Käytännössä lapsia kannustetaan luonteenvahvuuksien nimeämisessä, tunnistamisessa ja hyödyntämisessä ja opetetaan arjen ”vahvuuskielen” käyttöä. Samalla myös huomioidaan lapset onnistumiset ja annetaan myönteistä palautetta kehittämisessä. (Heinonen ym.)

Vuonna 2021 Akaan verkkosivuille koottiin työikäisten elintapaohjauksen palvelutarjotin (hyvinvointia elintavoilla). Toiminta laajentuu lapsiperhepalveluiden elintapaohjauksen palvelutarjottimen suunnitteluun.

Toisessa tavoitteessa aiheena on ikäihmisten toimintakyvyn parantaminen. On ollut havaittavissa, että Covid-19 koronapandemia on saanut aikaan negatiivisia vaikutuksia ikäihmisten toimintakykyyn. Liikuntapalvelut perustavat matalan kynnyksen liikuntaryhmiä, jonne jokainen ikääntynyt voi osallistua oman toimintakykynsä mukaisesti. Parempikuntoisille ikääntyneille kehitetään erityyppistä vertaisohjaajien ohjaamaa liikuntatoimintaa. Myös liikuntapalveluiden järjestämät etäjumppat jatkuvat. Etäjumppiin pääsee liittymään Akaan kaupungin verkkosivuilla (Tee ja Viihdy/liikunta) olevan Teams- linkin välityksellä.

Ulkoiluystävällisyys on jäänyt toimintamalliksi Voimaa Vanhuuteen-hankkeen jälkeen.

Ulkoiluystävällisyyden koulutettu ulkoiluystävä tarjoaa vapaaehtoista ulkoiluapua ulkoilun tarpeessa olevalle ikäihmiselle. Ulkoilu edistää ikäihmisten osallisuutta sekä parantaa itsenäistä selviytymistä arjen asioissa.

Viimeisen painopiste 1 tavoitteen mukaisesti edistetään kuntalaisten mielenterveyttä ja yksilön resilienssiä. Nuorisopalveluiden kerhojen lisäksi varhaiskasvatuksessa tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen ovat esillä MiniVerso toimintamallissa sekä ”Huomaa Hyvä” ja positiivisen pedagogiikan toimintamenetelmissä. MiniVerso on varhaiskasvatuksessa käytetty vertaissovittelun toimintamalli. MiniVerso toimintamallissa sovittelukoulutuksen saanut ammattihenkilö auttaa lapsia löytämään itse löytämään selkeät ratkaisut toiminnassa esiintyviin ristiriitoihin. Mini Verso mallin tavoitteena on saada aikaan positiivisia vaikutuksia sekä lapsissa että myös lapsiryhmissä, samalla myös kiusaamisen 0-toleranssi toteutuu.

Kuva 15. Elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia

5.2.2 Osallisuus ja vaikuttaminen

Painopiste 2, osallisuus ja vaikuttaminen sisältää kolme tavoitetta: vaikutetaan EVA-menettelyn kautta, edistetään sosiaalista osallistumista ja edistetään yhteiskehittämisen menetelmien käyttöä.

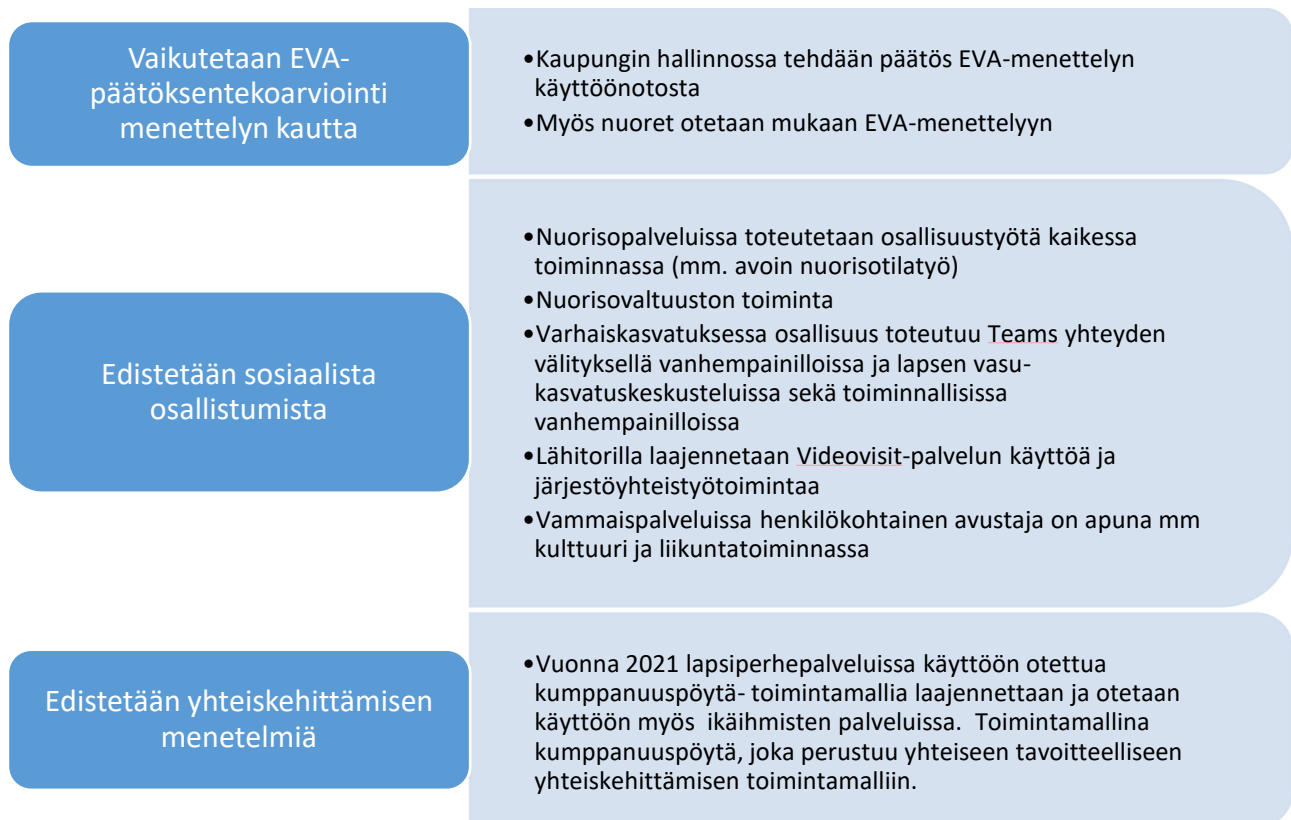
EVA- menettelyssä eli päätösten ennakko vaikutuksien arvioinnissa arvioidaan etukäteen, miten valmistelussa oleva päätös voisi vaikuttaa kuntalaisten elämään. Kunnallisessa päätöksenteossa tehtävät päätökset vaikuttavat laaja-alaisesti kuntalaisten arkeen ja kunnan talouteen, tämän vuoksi on tärkeää tuottaa kunnan päättäjille erilaisia vaihtoehtoja päätöksenteon tueksi. Monet lait (mm. terveydensuojelulaki, tasa-arvo laki ja YK:n lasten oikeuksien sopimus edellyttävät päätösten ennakkoarviointia. Myös kuntaliitto on julkaissut suosituksen (<https://www.kuntaliitto.fi/yleiskirjeet/2011/suositus-vaikutusten-ennakkoarvioinnista-kunnallisessa->

Akaan kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2021-2024

[paatoksenteossa](#)) päätösten vaikutuksien ennakoarvioinnista. Kuntaliiton suosituksen mukaisesti päätöksiä tulisi tarkastella sillä perusteella, miten ne vaikuttavat kuntalaisiin, ympäristöön, kunnan organisaatioon ja henkilöstöön sekä talouteen.

Painopiste 2 toisessa tavoitteessa edistetään kuntalaisten sosiaalista osallistumista. Nuorisopalveluiden eräänä toimintaperiaatteena on ottaa huomioon osallisuustyö kaikessa toiminnassa. Akaan kaupungille on valmistunut oppilastyönä osallisuussuunnitelma vuonna 2020. Varhaiskasvatuksessa vanhempia osallistetaan monilla eri tavoin yhteiseen toimintaan esimerkiksi toiminnallisilla vanhempainilloilla. Ikäihmiset pääsevät osalliseksi Lähitorin matalan kynnyksen monipuolisesta toiminnasta joko paikan päällä tai VideoVisit palvelun avulla. Vammaispalveluissa vammaiset henkilöiden osallistumiskynnystä madalletaan, kun heille osoitetaan avuksi henkilökohtainen avustaja mm. kulttuuri – ja liikuntatoiminnassa.

Akaan kaupungilla on otettu käyttöön vuonna 2021 kaupungin lapsiperhepalveluiden ja järjestöjen yhteisen kehittämisen tuloksena Akaan kaupungin lapsiperhepalveluiden ja kolmannen sektorin lapsiperhejärjestöjen yhteinen toimintamalli: kumppanuuspöytä. Tätä toimintamallia laajennetaan ikäihmisten ja ikäihmisten järjestötoimijoiden kumppanuuspöytä-malliin.

Kuva 16. Osallisuuden ja vaikuttamisen tavoitteet

5.2.3 Turvallinen elinympäristö

Turvallisen elinympäristön painopiste koostuu tavoitteista, joilla pyritään lapsiperheiden eriarvoisuuden vähentämiseen, edistetään lähiympäristöä esteettömäksi, turvalliseksi ja liikkumiseen kannustavaksi sekä vähennetään päihteiden käytöstä aiheutuvia ongelmia.

Ensimmäisessä tavoitteessa korostuvat lähipalveluiden korostaminen ja lapsiperhepalveluiden palveluketjun kehittäminen sujuvammaksi. Lisäksi ammattilaisten työssä näkyvät yhä enemmän digitaalisten palveluiden hyödyntäminen ja moniammatillinen työote.

Toisessa tavoitteessa lähiympäristön turvallisuuteen ja esteettömyyteen pyritään vaikuttamaan mm. kuntalaiskyselyillä sekä nuorisotoimissa mm. muokkaamalla omia toimitiloja niin että tilat ovat kaikki esteettömiä, ajanmukaisesti varustettuja sekä liikkumiseen kannustavia. Lähiympäristön turvallisuuteen liittyy myös eteläisen Pirkanmaan viisaan ja turvallinen liikkumisen suunnitelma. HYTE-ryhmä on koordinoanut edellisen valtuustokauden aikana tavoitteiden toteutumista. Työ jatkuu edelleen HYTE-ryhmässä. Muutaman kerran vuodessa HYTE-ryhmässä arvioidaan suunnitelman toteutumista sekä saadaan tiedoksi uusimmat liikenneturvallisuuskoordinaattorin, ELY:n ja liikenneturvan tärkeimmät kehittämiskohteet ja tiedotettavat asiat. HYTE-ryhmän jäsenet välittävät tietoa eteenpäin omille toimialojensa johtoryhmille. Eteläisen viisaan ja turvallisen liikkumisen suunnitelmassa on otettu esille myös pyöräliikenteen kehittäminen. Akaan ja Valkeakosken pyöräliikenteen edistämishankkeen avulla kuntalaisia kannustetaan liikkumaan ympäristöystävällisillä menetelmillä sekä osallistetaan kuntalaisia pyöräilyolosuhteiden kehittämiseen. Kaupunki panostaa pyöräliikenteen kehittämiseen monella eri tavalla. Akaan tavoitteena on profiloitua pyöräilykaupunkina. Kaupungille luodaan mm. pyöräilyn nettisivut ja parannetaan pyöräliikenteen pääreittejä ja kuntakeskusten pyöräväyliä, pyöräpysäköintiä sekä ajanmukaistetaan liikennemerkkejä, tiemerkinneitä ja viitoitus- ja opastussuunnitelmat. Akaa on ympäristönsä ja sijaintinsa perusteella erinomaista pyörämatkailualue. Pyöräilymatkailun edistämishankkeen loppuraportissa esitetään mm. pyörämatkailun linkittämistä Visit Tampereen ja Visit Hämeenlinnan tarjontaan, sekä Jalannin rengasreitin toteuttamista ja Pikku-Vanajan rengasreitin tuotteistamista.

Kolmannen tavoitteen mukaisesti jatketaan ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman (strategian suunnittelua) sekä toteutetaan päihdekasvatus sekä nuorisopalveluissa että kasvatus- ja opetuspalveluissa.

Kuva 17. Tavoitteet turvallisen elinympäristön kehittämiseksi

5.2.4 Vaikuttavat palvelut

Vaikuttavien palveluiden tavoitteina on palveluiden saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden kehittäminen, vaikuttavien menetelmien käyttöönotto ja asiakaspalautejärjestelmien sekä asiakaskokemuksien hyödyntäminen.

Akaan kaupungin verkkosivujen suunnittelussa otettiin huomioon Euroopan parlamentin saavutettavuusdirektiivi sekä laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta. Myös kaikki digitaaliset palvelut tulee

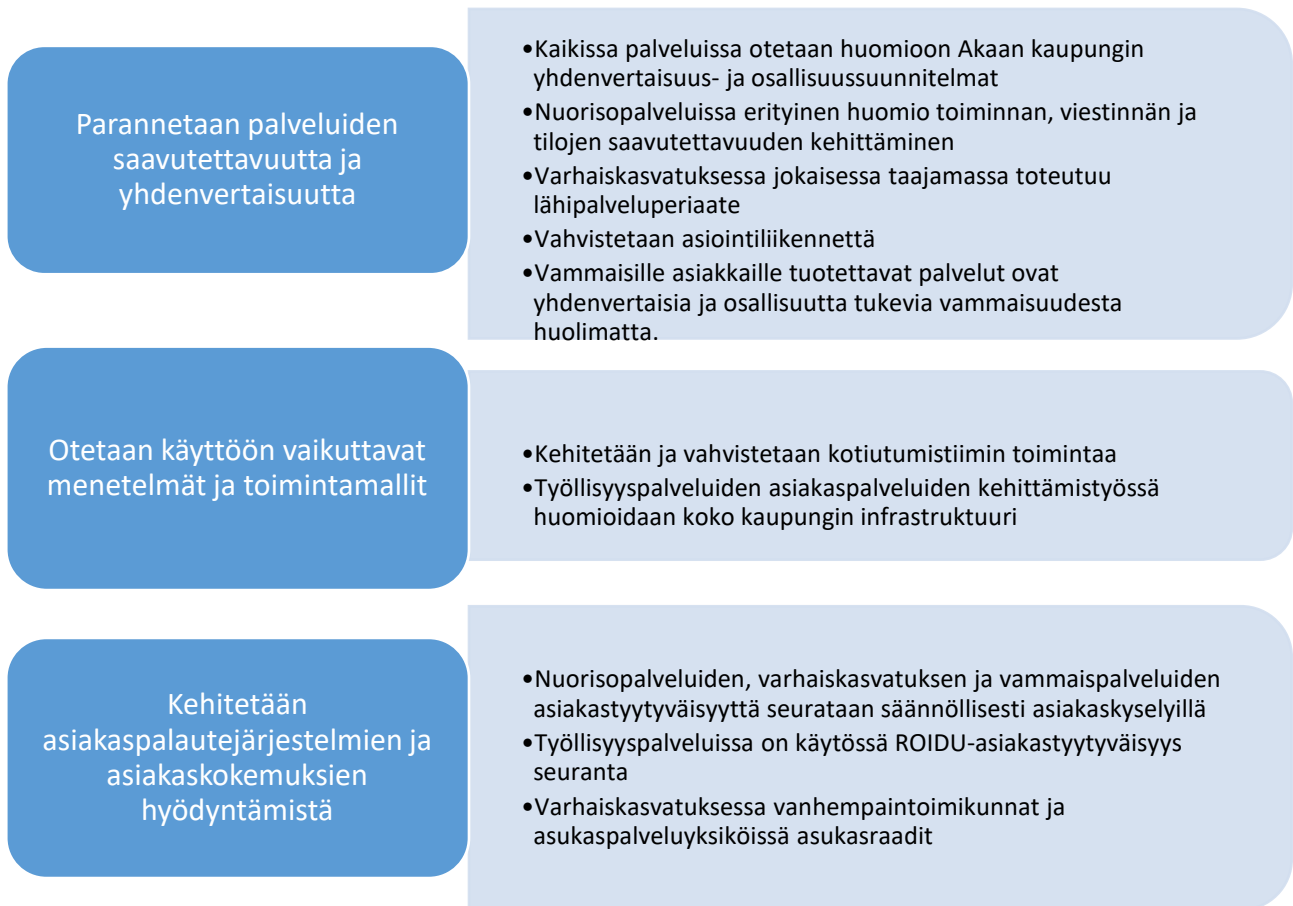
Akaan kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2021-2024

olla kuntalaisten saavutettavissa. Vuonna 2015 tuli voimaan uusi yhdenvertaisuuslaki. Lain mukaan viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassa sekä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumiseksi. Yhdenvertaisuuslaki edellyttää kaupungilta suunnitelmallista yhdenvertaisuuden kehittämistä. Akaan kaupungille on valmistunut vuonna 2022 Akaan kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelma 2021-2025. Akaan kaupungin osallisuussuunnitelmaa on valmisteltu vuoden 2020 strategisten tavoitteiden mukaisesti. Kaupungin osallisuussuunnitelmassa kuvataan sitä, miten kuntalaisten ja palveluiden käyttäjien osallisuutta edistetään. Osallisuussuunnitelma toimii kaupungin työntekijöiden ja päättäjien työkalupakkina pohdittaessa sopivaa osallistamisen menetelmää. Osallisuussuunnitelmasta kuntalaiset voivat löytää itselleen keinoja osallistua ja vaikuttaa kaupungin suunnittelu- ja kehittämistoimiin. Lisäksi eräänä tärkeänä kehityskohteena on nostettu esille kaupungin asiointiliikenteen kehittäminen. Asiointiliikenteen kehittäminen vahvistaa kaupungin palveluiden saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta.

Tämän painopisteen toisena tavoitteena ovat vaikuttavat palvelut. Vaikuttavista palveluista on nostettu esille ikäihmisten palveluissa kotiutustiimin kehittäminen sekä työllisyyspalveluiden asiakaspalvelumallin kehittäminen. Työllisyyspalveluiden toimintaan tulee olennaisesti vaikuttamaan TE-palvelut 2024 muutos, jolloin työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisvastuu siirtyy kuntien tai kuntayhtymien vastuualueelle (20 000 työväestöpohja).

Viimeisenä tavoitteena kehitetään asiakaspalautejärjestelmiä ja asiakaskokemusten hyödyntämistä. Asiakaskokemusten hyödyntämiseksi kaupungin on huolehdittava sopivien yhteisten tilaisuuksien ja tapahtumien järjestämisestä, jotka tekevät mahdolliseksi vuorovaikutuksellinen tiedon ja osaamisen vaihtamisen.

Kuva 18. Vaikuttavat palvelut

OSA 3

VALTUUSTOKÄSITTELY

6 Laajan hyvinvointikertomuksen laatijat ja hyväksyminen

HYTE- työryhmä:

Soile Hanski	hyvinvointikoordinaattori, HYTE-työryhmän puheenjohtaja ja sihteeri
Katariina Koivisto	hallintojohtaja
Riitta Lehtonen	erityisliikunnanohjaaja
Anneli Säteri	varhaiskasvatusjohtaja

Akaan kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2021-2024

Piia Vahteristo	osastonhoitaja
Jorma Ojala	rehtori, Toijalan Yhteiskoulu
Henni Numminen	asiakasohjaaja, vanhuspalvelut
Elina Lähteenmäki	johtava sosiaalityöntekijä
Milla Huovinen	nuoriso-ohjaaja
Vesa Savolainen	rakennuttajainsinööri
Anne Lähteenmäki	palveluohjaaja, kehitysvamma palvelut

Kaupungin johtoryhmä:

Antti Peltola	kaupunginjohtaja
Elina Anttila	ma. perusturvajohtaja
Virve Jämsén	vs. sivistysjohtaja
Jaana Koota	tekninen johtaja
Asko Mäkinen	tietohallintopäällikkö
Mari Puhka-Susi	talousjohtaja
Katariina Koivisto	hallintojohtaja
Lasse Silván	kaupunkikehitysjohtaja
Briitta-Liisa Sinivuori	henkilöstöjohtaja
Katja Ikonen	hallintosihteeri, johtoryhmän sihteeri

Laaja hyvinvointikertomus 2021-2024 on hyväksytty Akaan kaupunginhallituksessa 6.6.2022 ja Akaan kaupungin valtuustossa 15.6.2022

LÄHTEET

Akaan kaupungin verkkosivut: <https://akaa.fi/>

Akaan kuntakortti

Hyvinvointikertomus- sähköinen työkalu. <https://hyvinvointikertomus.fi/>

Heinonen, Sirpa & Varis Sirpa. Lapsen osaamisen ja vahvuudet näkyväksi positiivisen CV:n avulla.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/336563/Tietopaketti_varhaiskasvattajille_2020_05_04.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Kuntaliitto <https://www.kuntaliitto.fi/>

Neuvokas Perhe. <https://neuvokasperhe.fi/>

Papunet.fi. Kuvat

Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus [https://www.tays.fi/fi-fi-sairaanhoitopiiri/alueellinen_yhteistyö/Hyvinvoinnin_ja_terveyden_edistaminen/Alueellinen_hyvinvointikertomus_ja_suunnitelma](https://www.tays.fi/fi-fi/sairaanhoitopiiri/alueellinen_yhteistyö/Hyvinvoinnin_ja_terveyden_edistaminen/Alueellinen_hyvinvointikertomus_ja_suunnitelma)

Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2017

https://www.tampere.fi/tiedostot/p/gS5Dfh9gp/pirkanmaan_kulttuurihyvinvointisuunnitelma.pdf

Pirkanmaan alueellinen ravitsemussuunnitelma 2011 https://www.tays.fi/fi-fi-sairaanhoitopiiri/alueellinen_yhteistyö/hyvinvoinnin_ja_terveyden_edistaminen/Alueelliset_suunnitelmat

https://www.tays.fi/fi-fi-sairaanhoitopiiri/alueellinen_yhteistyö/hyvinvoinnin_ja_terveyden_edistaminen/Alueelliset_suunnitelmat

Sotkanet <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/haku?q=ADL>

Sosiaali- ja terveys ministeriö <https://stm.fi/etusivu>

TEAViisari

<https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset?view=PkOPPSit&y=2019&y=2017&y=2015&y=2013&y=2011&y=2009&r=KUNTA020&r=KOKOMAA&chartType=pointer&cmp=r>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL): <https://thl.fi/fi/>

LIITE 1. Indikaattorit

Hyvinvointikertomuksessa käytetyt indikaattorit

TALOUS JA ELINVOIMA

Tulot

Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas

Valtionosuudet, % nettokustannuksista

Vuosikate, euroa / asukas

Vuosikate, % poistoista

Lainakanta, euroa / asukas

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

Verotulot, euroa / asukas

Väestö

Väestö 31.12.

Huoltosuhde, demografinen

Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

Lapsiperheet, % perheistä

Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

Koulutustasomittain

Väestöennuste 2030 (laskettu 2021)

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

Elinvoima

Kunnan yleinen pienituloisuusaste

Lasten pienituloisuusaste

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

Työlliset, % väestöstä (vuosi 2020 ennakkotieto)

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Elämänlaatu ja osallisuus

Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Vanhemmuuden puutetta, % 8. ja 9.luokan oppilaista

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

Päivähoito

Esiopetuksen piirissä lapsia 20.9. yhteensä, lkm (-2014)

Varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneet 3 - 5-vuotiaat % vastaavanikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut

Koulu

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

NUORET JA NUORET AIKUISET

Elämänlaatu ja osallisuus

Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Ei yhtään läheistä ystävää, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Ylipaino, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Ylipaino, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Oppilaitoksen fyysisissä työoloissa puutteita, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (-2015)

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 18 - 20-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Koulun fyysisissä työoloissa puutteita, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (-2015)

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleet 15 - 24-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä (vuosi 2018 ennakkotieto)

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 18 - 20-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

TYÖIKÄISET

Elämänlaatu ja osallisuus

Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

IKÄIHMISET

Elämänlaatu ja osallisuus

Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet

Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), matala koulutus

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (-2018)

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Elämänlaatu ja osallisuus

Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%)

Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu (-2017)

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

Asunnottomat yksin asuvat / 1 000 asukasta (-2017)

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

Lisäksi indikaattoreina on käytetty TEAvisaria, Sotkanet:n, THL:n ja tilastoja ja Akaan kuntakortin tietoja.